

فصل نهم

امور اجتماعی

طی سال‌های اخیر، روند نزولی نرخ باروری در کشور نرخ رشد جمعیت را کاهش داده است. این در حالی است که تحول در ساختار جمعیتی کشور در سه دهه قبل، در شرایط حاضر الزامات و نیازهای جدیدی را در قالب تقاضاهای اجتماعی اقشار جوان از قبیل آموزش عمومی و عالی، بهداشت، مسکن و مهم‌تر از همه اشتغال پایدار مطرح کرده است. بهبود شاخص‌های آموزشی، سلامت و توزیع درآمد حاکی از توجه ویژه به مسائل اجتماعی در سال‌های اخیر بوده است. به منظور پاسخگویی به عرضه شتابان نیروی کار نیز اقدامات ویژه‌ای در ارتباط با بسیج منابع و امکانات بالفعل و بالقوه کشور نظیر استفاده از وجوه اداره شده، اعطای تسهیلات به طرح‌های کوچک زودبازده و کارآفرین، اعطای تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی و موارد دیگر صورت گرفته که ماحصل آن افزایش تقاضا برای نیروی کار و جلوگیری از افزایش نرخ بیکاری بوده است.

۹-۱- جمعیت و نیروی انسانی

در آبان ماه سال ۱۳۸۵ سرشماری عمومی نفوس و مسکن توسط مرکز آمار ایران صورت پذیرفت. بر اساس نتایج این سرشماری، جمعیت کشور حدود ۷۰۴۷۳ هزار نفر متشکل از ۳۴۶۱۶ هزار نفر زن و ۳۵۸۵۷ هزار نفر مرد بود. به واسطه تداوم سیاست‌های کنترل جمعیت، آهنگ رشد جمعیت و متعاقباً جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ کاهش یافت و متوسط رشد سالانه آنها در دوره مزبور به ترتیب به ۱/۶ و ۲/۷ درصد رسید. بر اساس سرشماری مزبور، ۲۵/۱ درصد جمعیت کشور در گروه سنی زیر ۱۵ سال، ۶۹/۷ درصد در گروه سنی ۶۴-۱۵ ساله (سنین فعالیت) و ۵/۲ درصد در گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر قرار داشته‌اند.

در سال ۱۳۸۵، جمعیت کشور نسبت به سال قبل از نرخ رشدی معادل ۱/۶ درصد برخوردار شد که در مقایسه با رقم رشد جمعیت سال قبل از آن، ۰/۱ واحد درصد افزایش داشت. نسبت جنسی جمعیت که تعداد مردان به ازای هر یک صد نفر جمعیت زن را نشان می‌دهد، برابر ۱۰۴ بوده است. به این ترتیب در سال مورد بررسی، ۵۰/۹ درصد جمعیت را مردان و ۴۹/۱ درصد بقیه را زنان تشکیل می‌دهند. در سال ۱۳۸۵، ۶۸/۵ درصد از کل جمعیت در مناطق شهری و ۳۱/۵ درصد در مناطق روستایی و عشایری ساکن بوده‌اند که در مقایسه با سال ۱۳۸۴، جمعیت شهری ۰/۶ واحد درصد افزایش و جمعیت روستایی به همان میزان کاهش داشته است. تمایل به مهاجرت و استقرار در شهرهای بزرگ که دارای بازار کار متنوع‌تر و درآمدهای مورد انتظار بالاتر می‌باشند، باعث کاهش جمعیت روستایی و متراکم‌تر شدن جمعیت در شهرهای بزرگ شده و این شهرها را با بسیاری از کاستی‌ها و نارسایی‌های زیست محیطی و خدماتی پیش‌بینی نشده مواجه کرده است.

بررسی توزیع و پراکندگی جغرافیایی جمعیت یکی از ابعاد بررسی‌های جمعیتی را تشکیل می‌دهد. براساس نتایج سرشماری سال ۱۳۸۵، استان تهران با ۱۹ درصد (۱۳/۴ میلیون نفر) بیشترین سهم از جمعیت کل کشور را در خود جا داده است. استان خراسان رضوی نیز با برخوردارگی از ۷/۹ درصد سهم از این حیث بعد از استان تهران قرار دارد.

در سال مورد بررسی، جمعیت زیر ۱۵ سال حدود ۱۷/۷ میلیون نفر و ضریب جوانی جمعیت (نسبت جمعیت زیر ۱۵ سال به کل جمعیت) ۲۵/۱ درصد بود. این نسبت اگرچه در مقایسه با نسبت مشابه برای سال ۱۳۷۹ که سال شروع برنامه سوم توسعه است (۳۳/۳ درصد) کاهش قابل توجهی را نشان می‌دهد، لیکن در کل نشان‌دهنده حجم قابل توجه جمعیت خردسال و نوجوان کشور می‌باشد؛ به طوری که می‌توان گفت تقریباً از هر ۴ نفر جمعیت کشور یک نفر به گروه سنی زیر ۱۵ سال تعلق دارد. در سال‌های اخیر با پیوستن جمعیت متولد دهه ۱۳۶۰ به گروه سنی بالای ۱۵ سال، بر سهم جمعیت گروه سنی ۲۹-۱۵ ساله افزوده شده است که پیامد آن فشار فزاینده مطالبات و تقاضاهای اجتماعی به ویژه در زمینه برخورداری از آموزش عالی و اشتغال پایدار می‌باشد. یکی دیگر از پیامدهای این مسئله نیز افزایش جمعیت در سن باروری و به تبع آن افزایش نرخ بالقوه رشد جمعیت در سال‌های آتی است.

ترکیب سنی جمعیت			(درصد)
۱۳۸۵ ^(۱)	۱۳۸۴	۱۳۸۳	گروه‌های سنی جمعیت
۲۵/۱	۲۷/۶	۲۸/۶	جوان (زیر ۱۵ سال)
۶۹/۷	۶۷/۷	۶۶/۷	میانسال (۱۵-۶۴ سال)
۵/۲	۴/۷	۴/۷	سالخورده (۶۵ سال به بالا)
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	کل جمعیت

مآخذ: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری
۱- ارقام سال ۱۳۸۵ براساس سرشماری مرکز آمار ایران می‌باشد.

براساس آمار ارائه شده در سرشماری سال ۱۳۸۵، جمعیت فعال اقتصادی در این سال ۲۳/۵ میلیون نفر بود. افزایش قابل توجه جمعیت فعال در سال‌های اخیر ناشی از رشد فوق‌العاده جمعیت در دهه ۱۳۶۰ می‌باشد که در حال حاضر بازار کار کشور را تحت تاثیر قرار داده است. نرخ رشد جمعیت در فاصله سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۵۷ از رقم بالایی برخوردار بوده است که تاثیر خود را با تاخیر زمانی بر جمعیت بالقوه فعال ۶۴-۱۵ ساله گذاشته است؛ به طوری که سهم جمعیت ۶۴-۱۵ ساله کشور از ۵۶/۲ درصد (۳۳۷۵۰ هزار نفر) در سال ۱۳۷۵ به ۶۹/۷ درصد (۴۹۱۳۵ هزار نفر) در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته و این افزایش سبب افزایش متقاضیان کار در کشور گردیده است.

۹-۲- بازار کار

فزونی عرضه نیروی کار بر تقاضای آن و تعمیق شکاف موجود، وجود مشکلات ساختاری از بعد عرضه در اقتصاد، ضعف سرمایه‌گذاری، وجود نارسایی‌هایی در زمینه قوانین مرتبط با بازار کار و انعطاف ناپذیر بودن برخی از این قوانین و مقررات از جمله چالش‌های بازار کار می‌باشند. به این ترتیب بهبود وضعیت اشتغال و کاهش نرخ بیکاری در کشور با توجه به ماهیت این پدیده، مستلزم اتخاذ سیاست‌ها و انجام اصلاحات ساختاری می‌باشد. افزایش سرمایه‌گذاری و تولید، ثبات سیاست‌های کلان اقتصادی، اصلاح پاره‌ای از قوانین و مقررات ناظر بر بازار کار نظیر قانون کار به همراه سیاست‌های معطوف به جانب عرضه نیروی کار می‌تواند نقش موثری در تعادل عرضه و تقاضای نیروی کار کشور ایفا نماید.

با توجه به ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی کشور، جمعیت بالای ۱۰ سال از سوی مرکز آمار ایران به عنوان منبع بالقوه عرضه نیروی کار در نظر گرفته می‌شود. عرضه نیروی کار به طور کلی تحت تاثیر تعداد جمعیت بالای ۱۰ سال و نیز نرخ مشارکت نیروی کار می‌باشد. جمعیت ۱۰ سال به بالا با برخورداری از متوسط رشدی معادل ۲/۷ درصد طی دوره ۸۵-۱۳۷۵ به رقم ۵۹۵۰۷ هزار نفر در سال ۱۳۸۵ رسید. نرخ مشارکت نیز براساس سرشماری سال ۱۳۸۵، برابر ۳۹/۴ درصد بود. به این ترتیب، جمعیت فعال معادل ۲۳۴۶۶ هزار نفر شد که در مقایسه با رقم مشابه در سرشماری سال ۱۳۷۵ (۱۶۰۲۷ هزار نفر)، متوسط رشد سالانه‌ای معادل ۳/۹ درصد را نشان می‌دهد. با توجه به رشد نرخ مشارکت از یک سو و کمتر بودن رشد تقاضای نیروی کار در مقایسه با عرضه نیروی کار (۳/۴ درصد در مقایسه با ۳/۹ درصد) از سوی دیگر، بر تعداد بیکاران و نرخ بیکاری افزوده شده است، به طوری که جمعیت بیکار و نرخ بیکاری از ۱۴۵۵ هزار نفر و ۹/۱ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۲۹۹۱ هزار نفر و ۱۲/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است، در واقع تعداد بیکاران حدوداً دو برابر شده است.

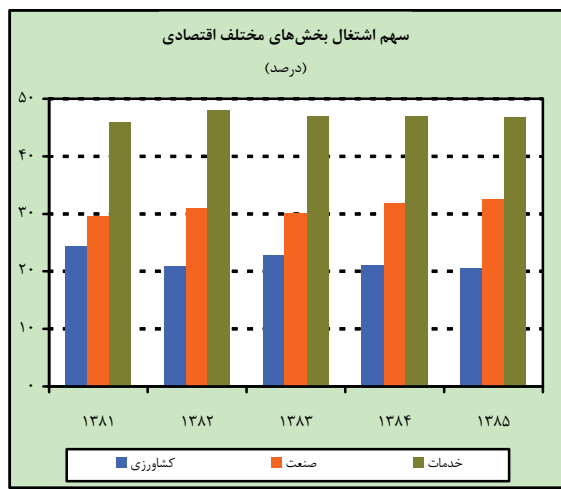
تحول جمعیت و بازار کار در سرشماری‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵

(هزار نفر - درصد)

شرح	سال		متوسط نرخ رشد سالانه	
	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۶۵-۷۵	۱۳۷۵-۸۵
جمعیت ۱۰ سال و بیشتر	۴۵۴۰۱	۵۹۵۰۷	۳/۳	۲/۷
جمعیت فعال	۱۶۰۲۷	۲۳۴۶۶	۲/۳	۳/۹
جمعیت شاغل	۱۴۵۷۲	۲۰۴۷۴	۲/۹	۳/۴
جمعیت بیکار	۱۴۵۵	۲۹۹۱	-۲/۰	۷/۵
نرخ مشارکت	۳۵/۳	۳۹/۴	-۱/۰	۱/۱
نرخ بیکاری	۹/۱	۱۲/۱	-۴/۴	۲/۹

ماخذ: سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ مرکز آمار ایران و نتایج مقدماتی سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ مرکز آمار ایران

نتایج طرح آمارگیری از نیروی کار مرکز آمار ایران در سه ماهه چهارم سال ۱۳۸۵ نمایانگر نرخ بیکاری ۱۲/۱ درصد می‌باشد که در مقایسه با دوره مشابه سال قبل بدون تغییر بوده است. این نرخ برای مردان و زنان به ترتیب ۱۱/۰ و ۱۶/۷ درصد بوده است که در مقایسه با ارقام دوره مشابه سال قبل نرخ بیکاری مردان بدون تغییر و نرخ بیکاری زنان ۰/۴ واحد درصد کاهش داشته است. بالا بودن نرخ بیکاری زنان در سال‌های اخیر عمدتاً ناشی از رشد فزاینده تقاضای کار آنان در اثر افزایش جمعیت بالقوه فعال زن و نیز افزایش نرخ مشارکت آنها در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی از یک سو و عدم ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای این قشر از جامعه از سوی دیگر می‌باشد.

بررسی وضعیت نرخ بیکاری برحسب مناطق شهری و روستایی نشان می‌دهد در سه ماهه چهارم سال ۱۳۸۵، نرخ بیکاری مناطق شهری ۱۳/۸ درصد می‌باشد که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل بدون تغییر مانده است. در همین مقاطع، نرخ بیکاری مناطق روستایی با کاهشی معادل ۰/۱ واحد درصد از ۸/۹ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۸/۸ درصد در سال ۱۳۸۵ رسید.

بر اساس نمونه‌گیری مرکز آمار ایران، در زمستان ۱۳۸۵، ۲۰/۵ درصد از جمعیت شاغل در بخش کشاورزی، ۳۲/۶ درصد در بخش صنعت و ۴۶/۹ درصد در بخش خدمات شاغل بودند که در مقایسه با دوره مشابه سال قبل سهم بخش کشاورزی و خدمات کاهش و سهم بخش صنعت افزایش یافته است. سهم بخش کشاورزی، صنعت و خدمات از کل شاغلان در سال ۱۳۸۴ به ترتیب ۲۱/۱، ۳۱/۹ و ۴۷/۰ درصد بود.

۹-۲-۱- اهم اقدامات انجام شده برای ایجاد اشتغال

۹-۲-۱-۱- تسهیلات تکلیفی

مطابق بند ۹ تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، مقرر شد از کل ۱۸۰۰ میلیارد ریال افزایش سقف مانده تسهیلات تکلیفی در این سال، ۷۵ درصد به بخش‌های تعاونی و خصوصی و ۲۵ درصد به بخش دولتی اختصاص یابد. حداقل ۶۵ درصد از سهم بخش‌های تعاونی و خصوصی برای اعطای تسهیلات با اهداف اشتغال‌زایی در مناطق توسعه نیافته (براساس شاخص‌هایی که با پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تایید شورای عالی اشتغال به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید) بین استان‌ها توزیع می‌شود تا از طریق

بانک‌های عامل در اختیار متقاضیان قرار گیرد. همچنین براساس بند مذکور بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف شد مبلغ ۴۰۰ میلیارد ریال تسهیلات موضوع این تبصره را از طریق «دفتر همکاری‌های فن‌آوری ریاست جمهوری» به منظور ایجاد اشتغال مولد برای متخصصان فارغ‌التحصیل ممتاز دانشگاه‌ها و جلوگیری از مهاجرت نخبگان با معافیت سهم آورده منظور نماید. ۲۵ درصد از تسهیلات سهم بخش خصوصی و تعاونی نیز برای ایجاد فرصت‌های شغلی محرومان و مددجویان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) اختصاص یافت.

بررسی ارقام مصوب و عملکرد تسهیلات تکلیفی در سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد از ۱۸۰۰ میلیارد ریال سقف تسهیلات مزبور در این سال ۱۱۴۰ میلیارد ریال برای اعطای تسهیلات با اهداف اشتغال‌زایی در نظر گرفته شده است. از مبلغ مزبور ۴۰۹ میلیارد ریال (۳۵/۹ درصد) مورد تصویب بانک‌ها قرار گرفت و بانک‌های عامل تمامی آن را پرداخت کردند. عدم وجود هماهنگی بین بانک‌ها و دستگاه‌های اجرایی، عدم ارائه به موقع مدارک و محقق نشدن شرایط تعیین شده در قرارداد پرداخت تسهیلات توسط برخی از متقاضیان از یک سو و ناتوانی متقاضیان در تامین سهم آورده، عدم ابلاغ به موقع آیین‌نامه‌های اجرایی و پرداخت مرحله‌ای تسهیلات مصوب به خصوص در رابطه با عقد مشارکت مدنی از سوی دیگر را می‌توان از دلایل عمده عملکرد پایین تسهیلات تکلیفی دانست.

۹-۲-۱-۲- تسهیلات اشتغال‌زایی در قالب وجوه اداره شده

وجوه اداره شده اشتغال‌زایی منابعی است که از شروع برنامه سوم و طی سال‌های اجرای برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور هر ساله در قوانین بودجه سنواتی به منظور اشتغال‌زایی لحاظ می‌گردد. از سال ۱۳۸۲ مقرر شد بخشی از منابع وجوه اداره شده در قالب تامین یارانه سود و کارمزد تسهیلات بانکی مورد استفاده قرار گیرد. در مجموع، از بابت وجوه اداره شده اشتغال‌زایی در سال ۱۳۸۵ مبلغ ۱۱۵۱/۱ میلیارد ریال از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی به حساب بانک‌های عامل واریز شد. بانک‌ها نیز ۲۰۲ میلیارد ریال طرح تصویب نموده و ۴۰۹/۲ میلیارد ریال تسهیلات پرداخت نمودند. از این محل حدود ۳ هزار فرصت شغلی جدید در سال ۱۳۸۵ ایجاد شد. همچنین در سال ۱۳۸۵، مبلغ ۳۶/۵ میلیارد ریال بابت وجوه اداره شده (تامین یارانه سود و کارمزد) از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی به حساب بانک‌های عامل واریز شد. بانک‌ها نیز ۲۸۷/۱ میلیارد ریال طرح تصویب نموده و ۵۶/۶ میلیارد ریال از این محل یارانه سود و کارمزد پرداخت نمودند. فرصت‌های شغلی به وجود آمده از این محل در سال ۱۳۸۵ حدود ۴۱۸۳ نفر می‌باشد.

۹-۲-۱-۳- کمک‌های فنی و اعتباری به بخش خصوصی و تعاونی (موضوع آیین‌نامه اجرایی بندهای (د) و (ژ) تبصره

۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۴)

تا پایان اسفند ۱۳۸۵، سقف اعتبار قراردادهای از محل منابع داخلی بانک‌ها برای اعطای این تسهیلات در مجموع معادل ۷۷۹۵/۹ میلیارد ریال بود. همچنین وجوه واریز شده به حساب بانک‌ها برای تامین یارانه سود و کارمزد این تسهیلات از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ۹۲۶ میلیارد ریال معادل ۱۱/۹ درصد سقف اعتبار قرارداد از محل منابع داخلی بانک‌ها بود. مبلغ ریالی طرح‌های قرارداد منعقد شده در این سال معادل ۲۷۰۶ میلیارد ریال و تعداد فرصت‌های شغلی ایجاد شده معادل ۳۸۱۰۷ نفر بود. به این ترتیب، به طور متوسط برای ایجاد هر فرصت شغلی ۵۴ میلیون ریال قرارداد منعقد شد.

۹-۲-۱-۴- تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین

براساس ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین (مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۹ هیئت وزیران)، سیستم بانکی موظف شد در سال ۱۳۸۵ تا سقف ۳۵ درصد از منابع اعتباری خود را به طرح‌های بنگاه‌های کوچک پرداخت نماید. سهمیه

تعیین شده برای کلیه بانک‌های عامل در این سال معادل ۱۸۰ هزار میلیارد ریال بود. تا پایان اسفند ۱۳۸۵، مبلغ طرح‌های معرفی شده به بانک‌ها معادل ۳۲۶۰۲۵ میلیارد ریال و ارزش طرح‌های مصوب بانک‌ها معادل ۱۳۴۷۴۲ میلیارد ریال می‌باشد. از میان ۸۷۵۶۱ میلیارد ریال طرح‌های قرارداد منعقد شده، حدود ۴۸/۸ درصد مربوط به بنگاه‌های با کمتر از ۱۰ نفر شاغل و حدود ۵۱/۲ درصد مربوط به بنگاه‌های با ۱۰ تا ۴۹ نفر شاغل می‌باشد. تعداد فرصت‌های شغلی ایجاد شده براساس طرح‌های قرارداد منعقد شده حدود ۷۶۵۴۰۵ نفر می‌باشد که بیانگر متوسط ۱۱۴/۴ میلیون ریال برای ایجاد هر شغل است. به علاوه، کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها از این محل تا پایان اسفند ۱۳۸۵ معادل ۷۴۲۶۴ میلیارد ریال می‌باشد، که بخش صنعت و معدن با سهمی معادل ۴۸/۹ درصد، بالاترین میزان استفاده از این تسهیلات را در میان بخش‌های گوناگون اقتصادی داشته است.

۹-۲-۱-۵- حساب ذخیره ارزی

در سال ۱۳۸۵، به منظور حمایت از فعالیت‌های تولیدی با هدف ایجاد فرصت‌های جدید شغلی، از منابع حساب ذخیره ارزی نیز استفاده قابل توجهی گردید؛ به طوری که بر اساس آمار عملکرد تسهیلات اعطایی بانک‌ها تا پایان سال ۱۳۸۵، ارزش کل طرح‌های مصوب برای استفاده از این تسهیلات ۱۴۹۹۷ میلیون دلار و ارزش طرح‌های قرارداد منعقد شده با مشتریان ۹۶۱۲ میلیون دلار بوده است.

۹-۲-۱-۶- صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی

به موجب ردیف ۱۱۲۵۱۱ قانون بودجه سال ۱۳۸۵، مقرر گردید مبلغ ۵۵۰ میلیارد ریال به عنوان افزایش سرمایه دولت در اختیار صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی قرار گیرد تا در چارچوب مصوبات شورای عالی اشتغال برای ارائه تسهیلات به متقاضیان واجد شرایط پرداخت شود.

۹-۲-۲- عملکرد صندوق بیمه بیکاری در سال ۱۳۸۵

تعداد مقرری‌بگیران بیمه بیکاری در سال ۱۳۸۵ به ۱۵۰۱۸۳ نفر رسید که در مقایسه با سال گذشته رشد ۱۹ درصدی نشان می‌دهد. تعداد بیمه‌شدگانی که در طول سال ۱۳۸۵ به جمع مشمولان صندوق بیمه بیکاری اضافه شدند ۱۲۷۲۰۴ نفر بود که با لحاظ کردن مقرری‌های قطع‌شده، تعداد مقرری‌بگیرانی که طی این سال از مقرری بیمه بیکاری استفاده کردند به ۲۵۳۳۸۲ نفر بالغ شد.

سازمان تامین اجتماعی به منظور حل برخی مشکلات مبتلابه، نسبت به انعقاد تفاهم‌نامه با وزارت کار و امور اجتماعی اقدام کرد که براساس آن بیمه‌شدگان قراردادی که در پایان قرارداد بیکار می‌شوند، با شرایطی خاص تحت پوشش صندوق بیمه بیکاری قرار گیرند. آمارها نشان می‌دهد ۸۵ درصد از مقرری‌بگیران بیمه بیکاری را بیمه‌شدگان مرد و بقیه را زنان تشکیل داده‌اند. در سال ۱۳۸۵، مقرری‌بگیران متاهل و مجرد به ترتیب ۸۵ و ۱۵ درصد بودند.

عملکرد صندوق بیمه بیکاری

(نفر)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۵	۱۳۸۴	
۱۹/۰	۱۵۰۱۸۳	۱۲۶۱۷۸	تعداد مقرری‌بگیران
۳۷/۳	۱۲۷۲۰۴	۹۲۶۶۱	تعداد برقراری مقرری
۳/۲	۱۰۳۱۹۹	۱۰۰۰۳۶	تعداد موارد قطع مقرری

ماخذ: سازمان تامین اجتماعی

توزیع علل قطع مقررری بیمه بیکاری در سال ۱۳۸۵

سایر	اشتغال مجدد	استفاده از حداکثر مدت	تعداد کل قطع مقررری	نفر
۶۱۹۲	۲۱۶۷۲	۷۵۳۳۵	۱۰۳۱۹۹	
۶/۰	۲۱/۰	۷۳/۰	۱۰۰/۰	سه‌م(درصد)

ماخذ: سازمان تامین اجتماعی

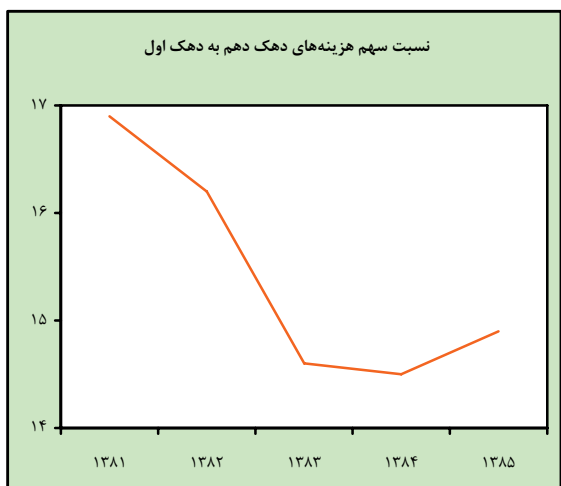
طبق آمار موجود، ۷۳ درصد از مقررری‌بگیران صرفاً به دلیل اتمام مدت استحقاق دریافت مقررری، ۲۱ درصد به دلیل اشتغال مجدد و ۶ درصد باقیمانده به خاطر دلایلی از جمله حصول شرایط بازنشستگی، از کارافتادگی، فوت یا عدم شرکت در کلاس‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای از ردیف مقررری‌بگیران خارج شده‌اند.

همانند سنوات گذشته، بیشترین تعداد مقررری‌بگیران صرفاً به دلیل اتمام مدت استحقاق از ردیف مشمولان بیمه بیکاری خارج شده‌اند. این امر صرف‌نظر از نامناسب بودن شرایط بازار کار، ناشی از عدم تناسب بین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و نیازهای بازار کار، عدم کنترل دقیق در زمینه داشتن اشتغال و جاذبه‌های استفاده از مقررری بیمه بیکاری بوده است.

۹-۲-۳- دستمزد و حقوق

یکی از اهداف مهم اقتصادی - اجتماعی دولت بهبود قدرت خرید، افزایش رفاه زندگی و نیز تامین امنیت شغلی نیروی کار می‌باشد. تعیین حداقل مزد برای کارگران و تعیین ضریب حقوق برای کارمندان دولت از جمله این حمایت‌ها می‌باشد. در این رابطه شورای عالی کار هر سال میزان حداقل مزد کارگران را اعلام می‌نماید. حداقل دستمزد اسمی ماهانه در سال ۱۳۸۵ با ۱۸/۴ درصد افزایش نسبت به سال قبل معادل ۱۵۰۰۰۰۰ ریال تعیین شد. با در نظر گرفتن نرخ تورم در این سال (۱۳/۶ درصد)، حداقل دستمزد واقعی ماهانه ۴/۲ درصد افزایش داشته است. همچنین ضریب حقوق کارکنان دولت نیز از ۳۸۰ در سال ۱۳۸۴ به ۴۳۰ واحد در سال مورد بررسی افزایش یافت که با لحاظ داشتن ۳ تا ۵ درصد افزایش سالانه، کل حقوق کارکنان دولت در این سال بین ۱۶/۲ تا ۱۸/۲ درصد افزایش یافت. شایان ذکر است که تعدیل دستمزد و حقوق باید براساس دو عامل تورم و بهره‌وری نیروی کار صورت پذیرد. تعدیل دستمزد و حقوق براساس تورم یک افزایش همگانی است که کلیه کارکنان به نسبت مساوی از آن منتفع می‌شوند، لیکن افزایش دستمزد و حقوق براساس بهره‌وری نیروی کار، بستگی به شایستگی‌ها و توانایی‌های فردی برای پیشبرد اهداف سازمانی دارد.

۹-۳- توزیع درآمد

طی سال ۱۳۸۵، در مناطق شهری کشور سهم درآمد ۱۰ درصد فقیرترین افراد جامعه ۲/۰ درصد و سهم درآمد ۱۰ درصد ثروتمندترین افراد ۳۰/۱ درصد از درآمد جامعه بود. در این سال سهم دهک اول و دهک دهم درآمدی نسبت به سال گذشته به ترتیب ۴/۸ و ۲/۰ درصد کاهش یافت. از این‌رو نسبت سهم ۱۰ درصد ثروتمندترین افراد جامعه به ۱۰ درصد فقیرترین افراد با ۰/۴ واحد درصد افزایش از ۱۴/۵ برابر در سال ۱۳۸۴ به ۱۴/۹ برابر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافت. همچنین در سال ۱۳۸۵، ضریب جینی در مناطق شهری کشور معادل ۰/۴۰۰۴ بود که نسبت به سال گذشته

۰/۵ درصد کاهش نشان می‌دهد. کاهش این ضریب موید بهتر شدن توزیع درآمد در مناطق شهری کشور در سال مورد بررسی می‌باشد.

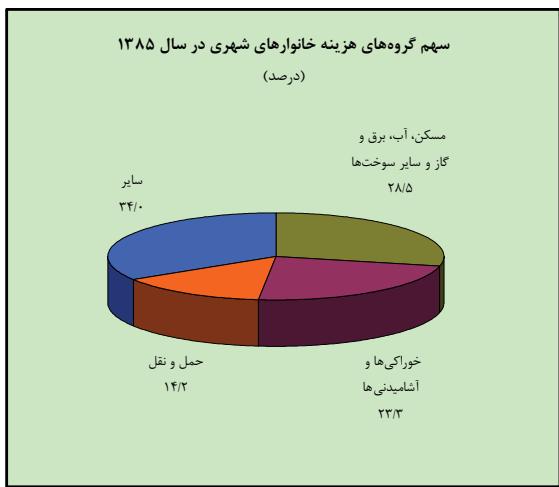
۹-۴- بودجه خانوار در مناطق شهری

شاخص‌های نابرابری توزیع درآمد در مناطق شهری

۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۰/۴۰۰۴	۰/۴۰۲۳	۰/۳۹۹۶	ضریب جینی
۱۵/۶۳	۱۵/۷۶	۱۵/۸۳	سهم ۴۰ درصد خانوارهای کم‌درآمد (درصد)
۳۷/۵۳	۳۶/۸۷	۳۷/۰۷	سهم ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط (درصد)
۴۶/۸۴	۴۷/۳۶	۴۷/۱۰	سهم ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد بالا (درصد)
			نسبت ۱۰ درصد ثروتمندترین به ۱۰ درصد فقیرترین خانوارها
۱۴/۹	۱۴/۵	۱۴/۶	

در سال ۱۳۸۵، بررسی هزینه و درآمد خانوارهای ساکن در مناطق شهری در ۷۵ شهر و با مراجعه به ۶۶۸۷ خانوار نمونه انجام گرفت. در سال مذکور، بعد خانوار ۴/۰۵ نفر بود.

در سال مورد بررسی، متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار شهری ۷۹۶۹۵ هزار ریال (ماهانه ۶۶۴۱ هزار ریال) بود که نسبت به سال قبل ۱۵/۹ درصد افزایش داشت. با در نظر گرفتن ۱۳/۶ درصد نرخ تورم، متوسط هزینه ناخالص سالانه واقعی در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال قبل ۲/۳ درصد افزایش یافت. از کل مبلغ مزبور، ۲۸/۵ درصد سهم گروه هزینه «مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت‌ها»، ۲۳/۳ درصد سهم گروه هزینه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و ۱۴/۲ درصد سهم گروه هزینه «حمل و نقل» بود که در مقایسه با ارقام مشابه سال قبل به ترتیب ۲۲/۶، ۱۶/۸ و ۷/۱ درصد افزایش داشت. سرانه هزینه ناخالص سالانه خانوار شهری ۱۹۶۷۸ هزار ریال و سرانه هزینه ناخالص سالانه مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها، خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها و حمل و نقل خانوار شهری به ترتیب ۲۷۹۶ و ۴۵۸۹، ۵۶۰۲ هزار ریال بود.

بررسی متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار شهری نشان‌دهنده این است که استان تهران با ۱۰۴۳۱۱ هزار ریال (ماهانه حدود ۸۶۹۳ هزار ریال) بیشترین و استان سیستان و بلوچستان با ۵۲۵۴۳ هزار ریال (ماهانه حدود ۴۳۷۹ هزار ریال) کمترین هزینه را به خود اختصاص داده‌اند.

در سال مورد بررسی، مجموع درآمد پولی و غیر پولی ناخالص سالانه یک خانوار شهری بالغ بر ۷۷۵۵۴ هزار ریال (ماهانه ۶۴۶۳ هزار ریال) بود که ۷۴/۵ درصد آن را درآمد پولی ناخالص و ۲۵/۵ درصد را درآمد غیر پولی تشکیل می‌دهد. در سال ۱۳۸۵، کل درآمد پولی و غیر پولی خانوار نسبت به سال قبل حدود ۱۶/۶ درصد افزایش داشت. در این میان میزان افزایش درآمد پولی خانوار ۱۳/۷ درصد و درآمد غیر پولی ۲۶/۱ درصد بود. شایان ذکر است در سال ۱۳۸۵، ارزش اجاری مسکن شخصی (مالک‌نشین) معادل ۲۰ درصد از کل درآمدهای پولی و غیر پولی را تشکیل داده است. از نظر متوسط درآمد ناخالص سالانه یک خانوار شهری، استان تهران با ۱۰۵۴۰۱ هزار ریال (ماهانه حدود ۸۷۸۳ هزار ریال) بیشترین و استان قم با ۵۱۳۰۶ هزار ریال (ماهانه حدود ۴۲۷۶ هزار ریال) کمترین درآمد را دارا بوده‌اند.

۹-۵- آموزش

۹-۵-۱- آموزش و پرورش عمومی^(۱)

در سال ۱۳۸۵، نسبت باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بالاتر در کل کشور با ۲/۵ واحد درصد کاهش به ۸۴/۶ درصد رسید. در سال مذکور، نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم در گروه سنی ۶ تا ۱۴ ساله در مناطق مختلف با اندکی افزایش در کل کشور از ۹۶/۵ درصد

۱- آموزش و پرورش عمومی از دو مرحله آموزش پایه و آموزش نیمه تخصصی نظری تشکیل شده است. آموزش پایه شامل دوره‌های تحصیلی قبل از دبستان، ابتدایی و راهنمایی تحصیلی می‌باشد. آموزش نیمه تخصصی نظری نیز دوره‌های تحصیلی متوسطه نظری و پیش‌دانشگاهی را در بر می‌گیرد.

در سال ۱۳۸۴ به ۹۶/۹ درصد افزایش یافت. نسبت باسوادی در گروه سنی ۶ تا ۲۹ ساله در کل کشور نیز معادل ۹۷/۲ درصد بود که در مقایسه با سال قبل از ۰/۲ واحد درصد افزایش برخوردار بود. بنابراین به نظر می‌رسد کاهش نسبت بی‌سوادی در جمعیت ۶ ساله و بیشتر ناشی از کاهش نسبت مزبور در گروه سنی ۲۹ سال و بیشتر باشد.

نسبت باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بالاتر (درصد)			
کل کشور	مناطق شهری	مناطق روستایی (۱)	
۱۳۸۴	۸۷/۱	۷۸/۰	۹۲/۸
۱۳۸۵	۸۴/۶	۷۵/۱	۸۸/۹

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
۱- آمار مربوط به جمعیت غیر ساکن در آمار مناطق روستایی منظور گردیده است.

نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم و نسبت باسوادی (درصد)			
نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم		نسبت باسوادی	
کل کشور	مناطق شهری	مناطق روستایی	کل کشور
۱۳۸۵	۹۸/۸	۹۲/۸	۹۶/۹
۱۳۸۴	۹۸/۷	۹۱/۵	۹۶/۵
نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم در گروه سنی ۶ تا ۱۴ ساله:			
مناطق شهری		مناطق روستایی	
۹۸/۸	۹۸/۷	۹۲/۸	۹۱/۵
نسبت باسوادی در گروه سنی ۶ تا ۲۹ ساله:			
مناطق شهری		مناطق روستایی	
۹۸/۶	۹۸/۵	۹۴/۲	۹۳/۸
کل کشور		کل کشور	
۹۷/۲	۹۷/۰	۹۴/۲	۹۳/۸

ماخذ: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

حدود ۴/۶ میلیون نفر بالغ می‌گردد. نسبت دانش‌آموزان دختر در مقاطع متوسطه و پیش‌دانشگاهی در دوره روزانه به ترتیب ۴۸/۸ و ۶۳/۰ درصد بود.

دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی بر حسب جنس (۱)

(هزار نفر)

درصد تغییر	۱۳۸۵-۸۶		۱۳۸۴-۸۵		
	پسر	دختر	پسر	دختر	
-۳/۲	۳۰۰۹/۶	۲۸۱۸/۳	۳۱۰۸/۹	۲۸۹۷/۷	ابتدایی
-۵/۱	۲۱۰۰/۹	۱۸۳۷/۸	۲۲۱۴/۷	۱۹۳۱/۴	راهنمایی تحصیلی
-۱/۴	۱۸۹۰/۶	۱۸۰۵/۴	۱۹۱۷/۲	۱۸۴۵/۹	متوسطه عمومی (۲)
-۳/۳	۷۰۰۱/۱	۶۴۶۱/۵	۷۲۴۰/۸	۶۶۷۴/۹	جمع

۲- بدون احتساب دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی می‌باشد.

۱- شامل دانش‌آموزان بزرگسال نمی‌باشد.

ماخذ: وزارت آموزش و پرورش

ترکیب دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی در مناطق شهری و روستایی (درصد)

۱۳۸۵-۸۶		۱۳۸۴-۸۵		
مناطق روستایی	مناطق شهری	مناطق روستایی	مناطق شهری	
۳۶/۶	۶۳/۴	۳۷/۸	۶۲/۲	ابتدایی
۳۰/۷	۶۹/۳	۳۰/۸	۶۹/۲	راهنمایی تحصیلی
۱۵/۷	۸۴/۳	۱۵/۷	۸۴/۳	متوسطه عمومی
۲۹/۱	۷۰/۹	۲۹/۷	۷۰/۳	جمع

ماخذ: وزارت آموزش و پرورش

در سال تحصیلی ۱۳۸۵-۸۶، علی‌رغم کاهش تعداد کل دانش‌آموزان (شامل دولتی و غیر انتفاعی)، سهم دانش‌آموزان مدارس

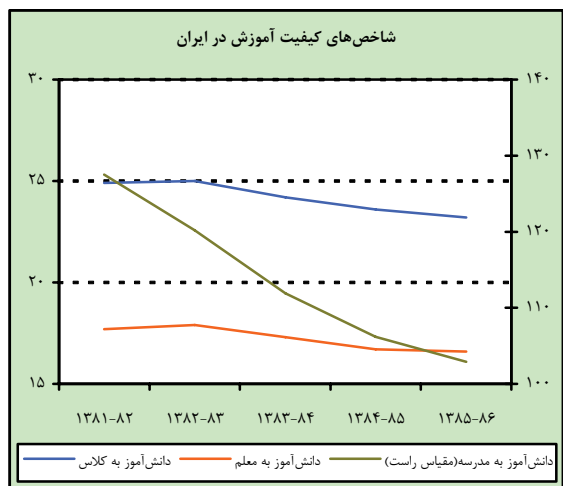
غیر انتفاعی از کل دانش‌آموزان بدون تغییر نسبت به سال قبل در سطح ۶/۶ درصد باقی ماند.

دانش‌آموزان مدارس غیر انتفاعی در مقاطع مختلف تحصیلی

درصد تغییر	سهم در کل دانش‌آموزان (درصد)		تعداد (هزار نفر)		
	۱۳۸۵-۸۶	۱۳۸۴-۸۵	۱۳۸۵-۸۶	۱۳۸۴-۸۵	
۴/۹	۶/۴	۶/۰	۳۷۵/۱	۳۵۷/۷	ابتدایی
-۸/۹	۶/۲	۶/۴	۲۴۲/۵	۲۶۶/۳	راهنمایی تحصیلی
-۶/۳	۷/۵	۷/۹	۲۷۷/۵	۲۹۶/۳	متوسطه عمومی
-۲/۷	۶/۶	۶/۶	۸۹۵/۱	۹۲۰/۴	جمع

ماخذ: وزارت آموزش و پرورش

۱- از این تعداد حدود ۴۸۰ هزار نفر دانش‌آموزان بزرگسال هستند که تعداد آنان در مقایسه با رقم مشابه سال قبل تغییری نکرده است.

در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵، شاخص‌های آموزشی «دانش‌آموز به مدرسه»، «دانش‌آموز به کلاس» و «دانش‌آموز به معلم» عمدتاً به دلیل کاهش تعداد دانش‌آموزان کاهش یافت.

در سال ۱۳۸۵، تعداد بی‌سوادان و کم‌سوادان تحت پوشش نهضت سوادآموزی ۱۳۵۷ هزار نفر بود. از کل سوادآموزان، حدود ۴۶/۷ درصد در دوره مقدماتی و ۵۳/۳ درصد در مقاطع تکمیلی، پایانی و پنجم ابتدایی به سوادآموزی اشتغال داشتند.

۹-۵-۲- آموزش عالی

در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵، تعداد کل دانشجویان تحت

پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و نیز دانشگاه آزاد اسلامی از ۲۳۸۸/۶ هزار نفر به ۲۸۲۸/۵ هزار نفر افزایش یافت. در این میان تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی دولتی و پیام نور با ۲۹/۲ درصد افزایش به حدود ۱۵۳۸/۹ هزار نفر و دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی با ۷/۷ درصد افزایش به حدود ۱۲۸۹/۶ هزار نفر رسید. همچنین در این سال تحصیلی تعداد کل دانشجویان مرد و زن به ترتیب با افزایشی معادل ۱۶/۴ و ۲۰/۳ درصد نسبت به سال تحصیلی قبل به ۱۳۴۶/۰ و ۱۴۸۲/۰ هزار نفر رسید.

در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵، در میان دانشجویان دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی دولتی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری، تعداد دانشجویان رشته‌های «علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق»، «علوم تربیتی» و «علوم، ریاضیات و محاسبات» به ترتیب با ۵۵/۰، ۴۸/۷ و ۴۶/۴ درصد افزایش نسبت به سال تحصیلی قبل بیشتر از سایر رشته‌ها از رشد برخوردار بودند. در این سال رشته‌های «علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق» و «مهندسی، تولید و ساخت» با داشتن سهمی به ترتیب معادل ۳۳/۹ و ۱۹/۶ درصد بیشترین سهم را از کل دانشجویان دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی دولتی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری دارا بودند.

کل دانشجویان کشور

(نفر)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال تحصیلی		
	۱۳۸۴-۸۵	۱۳۸۵-۸۶	۱۳۸۴-۸۵	۱۳۸۵-۸۶	
۵۴/۴	۴۹/۹	۲۹/۲	۱۶/۹	۱۵۳۸۸۷۴	آموزش عالی دولتی (۱)
۳۱/۴	۲۷/۵	۳۵/۳	۱۹/۵	۸۸۸۷۹۹	زن
۲۳/۰	۲۲/۴	۲۱/۷	۱۳/۸	۶۵۰۰۷۵	مرد
۴۵/۶	۵۰/۱	۷/۷	۹/۰	۱۲۸۹۶۳۷	دانشگاه آزاد اسلامی
۲۱/۰	۲۴/۱	۳/۲	۸/۵	۵۹۳۴۳۸	زن
۲۴/۶	۲۶/۰	۱۱/۸	۹/۵	۶۹۶۱۹۹	مرد
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۸/۴	۱۲/۸	۲۸۲۸۵۱۱	جمع

۱- شامل دانشجویان دانشگاه پیام نور نیز می‌باشد.

ماخذ: وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و دانشگاه آزاد اسلامی

۹-۶- بهداشت و درمان

براساس آمار سازمان نظام پزشکی، در سال ۱۳۸۵ تعداد پزشکان و دندانپزشکان نسبت به سال قبل به ترتیب با کاهشی معادل ۰/۶ و ۱/۹ درصد و تعداد داروسازان با افزایشی به میزان ۲/۱ درصد به ۹۰۰۱۲، ۱۷۷۴۱ و ۱۲۸۴۸ نفر رسید. در این سال نسبت جمعیت به پزشک، دندانپزشک و داروساز به ترتیب معادل ۷۸۲، ۳۹۷۲ و ۵۴۸۵ نفر بود.

۹-۷- تامین اجتماعی

۹-۷-۱- تامین اجتماعی حمایتی

در سال ۱۳۸۵، تعداد افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) با ۲۰/۴ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۷۱۰۹ هزار نفر رسید که ۲۹۰۸ هزار نفر از این تعداد را مددجویان موردی تشکیل می‌دادند.

در سال مورد بررسی، میزان کمک‌های پرداختی کمیته امداد امام خمینی (ره) با افزایشی معادل ۴۶/۰ درصد به ۱۸۳۸۸/۲ میلیارد ریال رسید. کمک‌های پرداختی کمیته امداد شامل مستمری طرح‌های مددجویی^(۱)، شهید رجایی^(۲) و هزینه خدمات جانبی بوده است. هزینه خدمات جانبی شامل هزینه خدمات مسکن و ساختمان، هزینه خدمات بیمه و درمان، خدمات خودکفایی و اشتغال، تهیه و تامین جهیزیه و هزینه‌های خدمات فرهنگی و آموزشی و سایر خدمات جانبی کمیته امداد به افراد نیازمند و واجد شرایط می‌باشد.

افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و میزان کمک‌های پرداختی

درصد تغییر		سال			
۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	
۲۰/۴	-۱/۲	۷۱۰۹	۵۹۰۵	۵۹۷۶	کل افراد تحت پوشش (هزار نفر)
۰/۹	۱/۹	۴۱۵۰	۴۱۱۱	۴۰۳۳	مددجویان دائمی
۱/۸	۲/۵	۲۶۶۵	۲۶۱۸	۲۵۵۳	طرح مددجویی (۱)
-۰/۵	۰/۹	۱۴۸۵	۱۴۹۳	۱۴۸۰	طرح شهید رجایی
۶۴/۵	-۷/۳	۲۹۰۸	۱۷۶۸	۱۹۰۷	مددجویان موردی
۹۶/۲	-۲۷/۸	۵۱	۲۶	۳۶	طرح بیمه اقشار نیازمند
۴۶/۰	۲۴/۷	۱۸۳۸۸/۲	۱۲۵۹۷/۶	۱۰۱۰۰/۱	میزان کمک‌های پرداختی (میلیارد ریال)
۲۶/۳	۵۰/۳	۵۰۸۷/۴	۴۰۲۸/۵	۲۶۸۰/۷	مستمری طرح مددجویی
-۱۱/۱	۵۵/۶	۲۴۲۶/۳	۲۷۲۹/۱	۱۷۵۴/۰	مستمری طرح شهید رجایی
۸۶/۲	۳/۱	۱۰۸۷۴/۵	۵۸۴۰/۰	۵۶۶۵/۴	سایر هزینه‌ها
۲۴/۱	۴۶/۵	۱۹۰۹/۰	۱۵۳۸/۷	۱۰۵۰/۰	سرانه پرداختی مستمری طرح مددجویی (هزار ریال)
-۱۰/۶	۵۴/۲	۱۶۳۳/۹	۱۸۲۷/۹	۱۱۸۵/۱	سرانه پرداختی مستمری طرح شهید رجایی (هزار ریال)

ماخذ: کمیته امداد امام خمینی (ره) - طرح مددجویی بر حسب اعلان سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور جایگزین «طرح مددجویان عادی» گردیده است.

۹-۷-۲- تامین اجتماعی بیمه‌ای

سازمان تامین اجتماعی، کارگران و کارمندان تحت پوشش قانون کار را از طریق طرح‌های مشارکت اجباری و افراد خویش فرما را از طریق ترتیبات قراردادی تحت پوشش خدمات این سازمان قرار می‌دهد.

تعداد بیمه‌شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی در سال ۱۳۸۵ با افزایشی معادل ۱/۰ درصد نسبت به سال قبل به ۷۵۱۲/۰ هزار نفر رسید. از این تعداد ۸۷/۹ درصد شاغل در کارگاه و ۱/۲ درصد (حدود ۱۵۰/۲ هزار نفر) بیکار بوده و از بیمه بیکاری استفاده نمودند که نسبت به سال گذشته حدود ۲۳۱۶۰ نفر بیشتر بوده است. مابقی به میزان ۱۰/۹ درصد شامل بیمه‌شدگان اختیاری، مشاغل آزاد و کامیون‌داران و کارکنان بخش بیمه‌ای بوده است.

در این سال ۱۰/۶ درصد بیمه‌شدگان اصلی در بخش دولتی و ۸۹/۴ درصد در بخش غیر دولتی بودند. همچنین از میان بیمه‌شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی ۱۱/۸ درصد زنان و ۸۸/۲ درصد مردان بودند. در سال ۱۳۸۵، تعداد مستمری‌بگیران اصلی بازنشسته با ۸/۹ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۶۸۵/۷ هزار نفر و تعداد مستمری‌بگیران اصلی از کار افتاده با ۶/۷ درصد افزایش به

۱- طرح مددجویی، ایتمام، زنان بی‌سرپرست، معلولان، از کارافتادگان و ... را مورد پوشش حمایتی قرار می‌دهد.

۲- طرح شهید رجایی، سالمندان نیازمند روستایی و عشایری را مورد حمایت قرار می‌دهد.

حدود ۸۰/۸ هزار نفر رسید. در سال مورد گزارش، تعداد افراد تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی اعم از بیمه‌شدگان، مستمری‌بگیران و وابستگان آنان با کاهشی معادل ۰/۴ درصد نسبت به سال ۱۳۸۴ به ۳۷/۸ میلیون نفر رسید.

سازمان بیمه خدمات درمانی که تحت پوشش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است، کارکنان دولت و افراد تحت پوشش آنان، روستاییان و خویش‌فرمایان را در مقابل هزینه‌های پزشکی بیمه می‌کند.

در سال مورد بررسی، تعداد افراد تحت پوشش سازمان بیمه خدمات درمانی با ۰/۱ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۳۷۲۳۲ هزار نفر رسید. این تعداد حدود ۵۲/۸ درصد از کل جمعیت کشور را پوشش می‌دهد. از کل افراد تحت پوشش سازمان مذکور، ۱۸/۸ درصد کارکنان دولت و افراد تحت پوشش آنان، ۰/۸ درصد «خویش‌فرمایان» (صاحبان مشاغل آزاد و مستقل)، ۵/۰ درصد سایر اقشار، ۲۱/۱ درصد خویش‌فرمایان بستری شهری و ۵۴/۳ درصد نیز روستاییان بودند. با اجرای قانون بیمه همگانی در روستاهای کشور از سال ۱۳۷۷، کلیه روستاییان الزاماً تحت پوشش بیمه خدمات درمانی قرار گرفته‌اند.

۹-۸- شاخص‌های توسعه انسانی و فقر

۹-۸-۱- شاخص توسعه انسانی کشور

گزارش توسعه انسانی^(۱) توسط برنامه عمران سازمان ملل متحد^(۲) (UNDP)، سالانه به طور مرتب از سال ۱۹۹۰ تاکنون منتشر شده است. شاخص توسعه انسانی به عنوان محور اصلی گزارش‌های توسعه انسانی، در واقع می‌تواند به عنوان یکی از ملاک‌های سنجش توسعه‌یافتگی کشورها مورد استفاده قرار گیرد. این شاخص از میانگین ساده سه شاخص آموزش، امید به زندگی و تولید ناخالص داخلی سرانه به دست می‌آید.

آموزش، قدرت تصمیم‌گیری و استفاده از فرصت‌های بهتر را برای افراد فراهم می‌سازد و گذشته از نقش آن در توسعه انسانی، بر سرمایه انسانی و به تبع آن رشد اقتصادی نیز تاثیر دارد. در محاسبه شاخص آموزش، دو معیار نرخ باسوادی بزرگسالان (با ضریب ۲/۳) و نرخ ناخالص ثبت‌نام به صورت ترکیبی از نرخ ثبت‌نام در مقاطع مختلف تحصیلی (با ضریب ۱/۳) در نظر گرفته می‌شود. طول عمر بیشتر که در قالب امید به زندگی مطرح می‌گردد، نمایانگر استفاده از امکانات تغذیه‌ای مناسب و شرایط و امکانات مطلوب بهداشتی است که نهایتاً فرصت زندگی بیشتر را به انسان‌ها می‌دهد. در محاسبه شاخص امید به زندگی، فقط از معیار امید به زندگی استفاده می‌شود. شاخص تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی نیز که با استفاده از شاخص تولید ناخالص داخلی سرانه کشور براساس برابری قدرت خرید^(۳) برحسب دلار محاسبه می‌گردد به عنوان معیاری برای اندازه‌گیری سطح رفاه اقتصادی و میزان بهره‌مندی مادی افراد از کالاها و خدمات مورد استفاده قرار می‌گیرد.

شاخص توسعه انسانی در ایران طی دوره ۲۰۰۵-۱۹۸۰

سال	۱۹۸۰	۱۹۹۰	۱۹۹۵	۲۰۰۰	۲۰۰۳	۲۰۰۴	۲۰۰۵
شاخص	۰/۵۷۸	۰/۶۱۵	۰/۶۹۳	۰/۷۲۲	۰/۷۳۶	۰/۷۴۶	۰/۷۵۹
متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)							۱/۱

ماخذ: Human Development Report, ۲۰۰۷

جدول فوق تغییر در ارزش شاخص توسعه انسانی از سال ۱۹۸۰ تا سال ۲۰۰۵ را با متوسط رشد سالانه ۱/۱ درصد نشان می‌دهد.

روند مزبور حاکی از ارتقای توسعه انسانی در ایران طی سه دهه از یک توسعه انسانی تقریباً پایین به سطح توسعه انسانی متوسط می‌باشد.

۱- Human Development Report

۲- United Nations Development Plan

۳- Purchasing Power Parity

براساس گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۰۷، ارزش شاخص

توسعه انسانی ایران در سال ۲۰۰۴ معادل ۰/۷۴۶ بود که با رشدی معادل ۱/۷ درصد به ۰/۷۵۹ در سال ۲۰۰۵ رسید. رتبه ایران براساس

شاخص مزبور در بین ۱۷۷ کشور جهان از ۹۶ در سال ۲۰۰۴ به ۹۴

در سال ۲۰۰۵ ارتقا یافت. در سال ۲۰۰۵، کشورهای ایسلند و سیرالئون با شاخص‌های توسعه انسانی ۰/۹۶۸ و ۰/۳۳۶ به ترتیب رتبه‌های اول و آخر شاخص توسعه انسانی در بین ۱۷۷ کشور جهان را دارا بودند.

بررسی اجزای تشکیل‌دهنده شاخص توسعه انسانی حاکی از این است که شاخص تولید ناخالص داخلی سرانه تعدیل یافته

(براساس برابری قدرت خرید برحسب دلار) کشور طی یک روند صعودی از ۰/۷۱ در سال ۲۰۰۳ به ۰/۷۲ و ۰/۷۳ در سال‌های ۲۰۰۴ و

۲۰۰۵ افزایش یافت. شایان ذکر است براساس گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۰۷، تولید ناخالص داخلی سرانه ایران براساس برابری قدرت

خرید برحسب دلار در سال ۲۰۰۵، معادل ۷۹۶۸ دلار بود.

شاخص آموزش کشور در سال‌های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ به ترتیب

۰/۷۴ و ۰/۷۵ بود و در سال ۲۰۰۵ به ۰/۷۹ افزایش یافت. شاخص

مزبور از میانگین وزنی شاخص نرخ باسوادی بزرگسالان و شاخص

ترکیبی نام‌نویسی ناخالص در مقاطع مختلف تحصیلی به دست می‌آید.

سال	شاخص تولید ناخالص داخلی	شاخص آموزش	شاخص امید به زندگی
۲۰۰۳	۰/۷۱	۰/۷۴	۰/۷۶
۲۰۰۴	۰/۷۲	۰/۷۵	۰/۷۶
۲۰۰۵	۰/۷۳	۰/۷۹	۰/۷۵

ماخذ: UNDP, Human Development Report, ۲۰۰۷

شاخص امید به زندگی ایران در سال ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ برابر ۰/۷۶ بود و در سال ۲۰۰۵ به ۰/۷۵ کاهش یافت. با توجه به کاهش این

شاخص در سال ۲۰۰۵ می‌توان گفت افزایش شاخص توسعه انسانی در سال ۲۰۰۵ نسبت به سال ۲۰۰۴ ناشی از افزایش شاخص تولید

ناخالص داخلی (محاسبه شده براساس برابری قدرت خرید برحسب دلار) و نیز افزایش شاخص آموزش می‌باشد.

۹-۸-۲- شاخص فقر انسانی

شاخص فقر انسانی شاخصی ترکیبی است که بر پایه میزان محرومیت افراد جامعه در سه زمینه اساسی زندگی یعنی طول عمر،

دانش و آگاهی و سطح زندگی قابل قبول پایه‌ریزی شده است. این سه جنبه از ابعاد زندگی انسانی در برآورد شاخص توسعه انسانی نیز مد

نظر قرار گرفته‌اند. در این شاخص برای تعیین میزان محرومیت در طول عمر، درصدی از جمعیت جامعه که دارای امید به زندگی کمتر از

۴۰ سال می‌باشند، برای تعیین میزان محرومیت از دانش و آگاهی، درصد بی‌سوادان بزرگسال بالای ۱۵ سال و بالاخره برای سنجش میزان

محرومیت از داشتن یک سطح زندگی قابل قبول از نظر امکانات اقتصادی، درصد افراد فاقد دسترسی به آب سالم، درصد افراد فاقد

دسترسی به خدمات بهداشتی و درصد افراد کمتر از ۵ سال دچار کم‌وزنی استفاده می‌شوند. براساس گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۰۷،

ارزش شاخص فقر انسانی که با استفاده از سه شاخص فوق محاسبه می‌گردد، در سال ۲۰۰۵ برای ایران برابر ۱۲/۹ اعلام شد. ایران در بین

۱۰۸ کشور در حال توسعه، رتبه ۳۰ را در این سال داشت. در بین کشورهای در حال توسعه، کشورهای بارباداس و چاد به ترتیب با داشتن

شاخص‌های فقر انسانی برابر ۳/۰ و ۵۶/۹ رتبه‌های اول و آخر را به خود اختصاص دادند.